

Etik Girişimcilik Alanında Yapılmış Ulusal ve Uluslararası Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

(The Bibliometric Analysis of National, and International Studies on Ethical Entrepreneurship)

Meri Taksi DEVECİYAN^a Serap KORKARER^b Cem ÇETİN^c

^a İstanbul Üniversitesi SBE İşletme(İktisat), İstanbul, Türkiye. meri.taksideveciyan@ogr.iu.edu.tr

^b İstanbul Üniversitesi SBE İşletme(İktisat), İstanbul, Türkiye. 2502120411@ogr.iu.edu.tr

^c İstanbul Üniversitesi SBE İşletme(İktisat), İstanbul, Türkiye. cemcetin@ogr.iu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Anahtar Kelimeler: Etik Girişimcilik Bibliyometrik Analiz Etik İkilem Sosyal Ağ Analizi VOS Viewer Gönderilme Tarihi 10 Haziran 2021 Revizyon Tarihi 2 Eylül 2021 Kabul Tarihi 5 Eylül 2021 Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi	Amaç – Makalenin, etik girişimcilik üzerine ulusal ve uluslararası literatürdeki yayınlar incelenerek ilgili eserlere genel bir bakış sağlaması, ağ yapıları hakkında bilgi vermesi, alanda zamanla meydana gelen gelişme, değişimlerin izlenmesine olanak sunması ve girişimcilikte etik bilincinin yaygınlaşması için gelecek çalışmalara ışık tutması beklenmektedir. Yöntem – Ulusal düzeyde tüm zamanlar için Ulakbim, TR dizin veri tabanında, konu sekmesinde “girişimcilik” ve “etik” kelimeleri ile uluslararası düzeyde aynı mantıkla Web Of Science veri tabanında SCI, SSCI ve AHCI atıf indekslerinde konu sekmesinde aynı kelimelerin İngilizceleri kullanılarak (“entrepreneurship” AND “ethics”) 2021 yılına kadar yapılan tarama sonucunda ulaşılan yayınlar incelenmiştir. Uluslararası yayınlar için VOS Viewer programı aracılığıyla sosyal ağ analizi yapılarak, kurum, yazar iş birlikleri haritalar halinde sunulmuştur. Çalışmada ulusal ve uluslararası yazında toplam 313 eser, nitel araştırma yöntemlerinden bibliyometrik atıf analizi tekniği ile incelenmiştir. Bulgular – Ulusal yazında, etik ve girişimcilik konusunun yeterince çalışılmadığı; uluslararası yayınlarda ise, 2013 ve sonrasında özellikle etik konusuna dergilerin yer ayırması, teknolojik gelişmeler gibi nedenlerle çalışma sayısında dikkat çekici bir artış bulgulanmıştır. Uluslararası literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında ulusal literatürde konunun sosyal girişimcilik boyutunun ele alınmadığı dikkat çekmektedir. Uluslararası çalışmalara göre ulusal çalışmalara yapılan atıf sayısının oldukça düşük kalması farkındalık düzeyinin düşüklüğünü ortaya koymaktadır. Tartışma – Akademik camianın, ulusal ya da uluslararası yazında, etik girişimcilik konusunu, mikro, mezo ve makro seviyelerde araştırmaları aracılığıyla bilimsel verilerle desteklemesi ve gelişmesine katkıda bulunması gerekmektedir. Bu çalışmalar, örgütlere zorlu Kızıldeniz şartlarında sürdürülebilirlikleri için önemli bir unsur olan etik girişimcilik odaklanmaları konusunda fayda sağlayacaktır.

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Keywords: Ethical Entrepreneurship Bibliometric Analysis Ethical Dilemma Social Network Analysis VOS Viewer Received 10 June 2021 Revised 2 September 2021 Accepted 5 September 2021 Article Classification: Research Article	Purpose – In the study, it is expected to provide an overview of the related publications by examining the studies on ethical entrepreneurship in the national and international literature, to provide information about network structures, to enable the monitoring of developments and changes in the field as well as to shed light on future studies in order to spread ethical awareness in entrepreneurship.. Design/methodology/approach – Studies on “ethics” and “entrepreneurship” on the subject through TR Index Turkish Academic Network and Information Center (ULAKBİM) until 2021 and similarly on “ethics” AND “entrepreneurship” (in English) on the subject published under the SCI, SSCI and AHCI citation indexes through Web of Science database were analyzed. As a result of the research, using social network analysis via VOS Viewer program for international publications institutions and author collaborations were presented in maps. In the study, a total of 313 works in national and international literature were examined using the bibliometric citation analysis technique, one of the qualitative research methods. Findings – Based on the studies published in the Ulakbim TR index, it is seen that the issue of ethics and entrepreneurship has not been studied sufficiently in the national literature. In the Web of Science database, there is a remarkable increase in the number of studies in 2013, and later due to reasons such as journals particularly devoted to the ethics subject, and technological developments. When compared with the studies in the international literature, it is noteworthy that the social entrepreneurship dimension of the subject is not discussed in the national literature. In addition, in terms of citations, the fact that the number of citations to national studies is quite low compared to international ones reveals the low level of awareness.

Önerilen Atıf/ Suggested Citation

Deveciyan, M. T., Korkarar, S., Çetin, C. (2021). Etik Girişimcilik Alanında Yapılmış Ulusal ve Uluslararası Çalışmaların Bibliyometrik Analizi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13 (3), 2455-2472.

Discussion – The analysis shows that the issue of ethical entrepreneurship has not been sufficiently covered in national studies yet and that it is insufficient to determine the connection between the issue of ethics and entrepreneurship. The academic community needs to support and contribute to the development of ethical entrepreneurship with scientific data through researches at micro, meso and macro levels. So that, those studies will draw the attention of organizations to focus on ethical entrepreneurship in challenging Red Ocean conditions for their sustainability.

1. GİRİŞ

Drucker, girişimciliğin temelde ahlaki bir girişim olduğunu ve onu karakterize eden hedeflerin (veya değerlerin) araçlardan daha önemli olduğunu belirtmektedir: [Bu] ne bir bilim ne de bir sanattır. Bu bir uygulamadır. Elbette bir bilgi tabanı vardır. Ama ... [o] bir amaç için bir araçtır. Aslında, bir uygulamada bilgiyi neyin oluşturduğu büyük ölçüde amaçlarla tanımlanır (DeLeon, 1996).

Girişimcilik, “mevcut veya yeni bir örgüt için değer yaratmak için fırsatları keşfetme ve geliştirme süreci” olarak tanımlanmaktadır. Girişimciler, yeni bir fikir yaratan, onu pazara sunan ve böylece (ideal olarak) tüketicilerin beklentilerini karşılayan veya aşan değişim ajanlarıdır. Girişimciler yeni fikirler ürettikleri için belirsizliğin yüksek olduğu koşullarda karar vermek zorundadırlar. Çünkü koşullar belirli olsaydı, başkaları tarafından fark edilmeyen fırsatlar üzerinde hareket ederek kâr elde eden girişimcilerin rolü çok az olurdu. Girişimciler, sadece yeni ürün ve süreç inovasyonunda değil, aynı zamanda mevcut örgütleri dönüştürme veya yeni örgütler yaratma eylemlerinde de bulunmaktadır. Böylece bu ikili yaratıcı boyut, girişimciye etik konuları ele alması fırsatını getirmektedir. Bu görüşün kaynağı da, girişimcilerin yeni bir girişim başlatma kararından işi yürütme aşamasına kadar tüm başlangıç süreci boyunca etik kimliğe atıfta bulunmasıdır. Çünkü etik karar verme, başarılı bir girişimcide bulunması gereken niteliklerden birisidir (McCormick vd., 2018).

Aynı bakış açısı ile günümüzün dinamik küresel çevresinde girişimciler, eylemleri için kararlarını alırken etik ve ahlaki konularla da baş etmek durumunda kalmaktadırlar (Dodd vd., 2021; Karanda ve Toledano, 2018). Son zamanlarda yapılan çalışmalar, girişimcilerin eksenini materyal bakış açısından etik değerlere doğru kaydırmaktadır. Çünkü girişimlerin sürdürülebilir ve karlı olmasında etik girişimcilik, büyük rol oynamaktadır (Dodd vd., 2021; Esmer, 2020; Karanda ve Toledano, 2018; Klettner vd., 2013; Lautermann ve Tokarski, 2018; Morris vd., 2002; Tekin, M. vd., 2018). Konunun karmaşıklığı, farklı şekillerde ele alınışı ve sürdürülebilirlik açısından öneminin anlaşılması, akademik açıdan da yeni ve cazip bir alan haline gelmesine neden olmaktadır (Harris vd., 2009; Wempe, 2005).

Etik ve girişimcilik konusu, iş etiğinin temellerine dayanmaktadır. Girişimcilerin etik standartları benimsemesi, doğal olarak olması gereken bir şey olarak görülmektedir. Etik girişimcilik, yalnızca kendi işine karşı değil tüm ekosistemin bütünsel gelişimini yönlendiren bir kavram olarak, günün ihtiyacı haline gelmiştir (McCormick vd., 2018).

Makale, etik ve girişimcilik arasındaki karmaşık ilişkinin açıklanmasına neden olacak ulusal ve uluslararası araştırmaların artmasına kılavuzluk etmek; diğer taraftan girişimcilerin dikkatini ilgili konuya çekerek sürdürülebilirliklerine katkıda bulunmak amacını taşımaktadır. Bu nedenle çalışma, bibliyometrik analizle literatürü birleştirerek bu alanda çalışmak isteyen araştırmacılar için de yol gösterici olacaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

“Etik” bir felsefe dalı olarak, kökenini 2500 yıl kadar öncelerden alarak günümüze gelmiş Yunanca kökenli “ethos-ethikos” kelimesinden türetilmiş aynı zamanda “ahlak sistemi, gelenek-görenek, karakter, insan davranışı, prensip” anlamına gelen bir kelimedir (Örselli, 2015; Ülgen ve Mirze, 2004: 440). “Etik” kelimesi için literatürde kullanılan ortak bir tanım bulunmamakla birlikte; “bir birey tarafından uyulması gereken ahlaki kural ve standartlar” olarak tanımlanmış haline rastlanmaktadır. Başka bir tanımda ise “etik” kavramı kişinin nasıl doğru davranacağını açıklayan ve tanımlayan ilkeler, değerler ve standartlar sistemi” olarak yer almaktadır (Radouche, 2020; Ural ve Yükselen, 2003: 3).

Literatürde farklı bir kaynakta ise; etik, bireylere toplumun kabul ettiği normlarda ve davranış standartlarında hareket etmelerinde yol gösterici araç olarak tanımlanmaktadır (Lautermann ve Tokarski, 2018). Bireylere doğru ve yanlış eylemlerle ilgili alacakları kararlar konusunda düşünme, yargıda bulunma ve felsefe yapma

olanağı sunmaktadır (Aydın ve Öner, 2016; Lautermann ve Tokarski, 2018). Diğer bir deyişle etik, bir nevi ahlakın uygulamadaki yansımasıdır (Arslan, 2012: 17; Pieper, 1999: 29-31;60; Radouche, 2020).

İnsanoğlunun ayrılmaz bir parçası olan etik olgusunun örgütlerdeki yansımaları Antik Yunan dönemindeki çalışmalara kadar uzanmaktadır (Keskin vd., 2016: 125-137; Sarasvathy ve Venkataraman, 2011). Türklerin 13. yy.' da kurdukları "Ahilik Teşkilatı" da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Teşkilatın hedefinde, toplumsal ve bireysel refaha (Bakır, 2014) birlik ve beraberlik için ulaşmak bulunmaktadır (Durak ve Yücel, 2010). Bu amaç için insan, tabiat, eşya ve dünya arasında adalet ve denge ilkelerinin korunması ve bu olguların sömürülmemesi gerekmektedir (Bakır, 2014). Bu özellikler ile Ahilik Teşkilatı, hem iktisadi hem de sosyokültürel boyutlara sahip olma niteliğinde günümüzün etik girişimcilik anlayışına verilebilecek en güzel örneklerden biri olarak önümüze çıkmaktadır (Tekin, M. vd., 2018). Günümüz araştırmacıları da aynı şekilde sistemin adil ve etkin bir dengede sürdürülebilirliğini sağlamak için paydaşların değer mekanizmasına yönelik değerlendirmeleri, ahlaklı yönetici, pazarlık süreci ve regülasyonların olduğu mekanizmalara ihtiyaç duyduğunu belirtmektedirler (Brenkert, 2009; Sarasvathy ve Venkataraman, 2011; Venkataraman, 2002).

Sosyo-ekonomik ve psikolojik bir olgu olan girişimciliği (Tekin, E., 2019: 287) etkileyen çevresel, kişisel, ailevi gibi bir çok unsur bulunmaktadır (Aytaç, 2006; Bozkurt ve Alparslan, 2013; Colpan vd., 2010; Gartner, 1989; Hisrich, 2006; Lautermann ve Tokarski, 2018; Özdemir ve Karadeniz, 2011). Etik de bu unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir (Bozkurt ve Alparslan, 2013; Esmer, 2020; Lautermann ve Tokarski, 2018). Venkataraman (2002), etik ve girişimcilik disiplinlerini paranın iki yüzü şeklinde ifade etmektedir: değer yaratma ve paylaşımı; çünkü her ikisi de değerle ilgili aynı tür sorulara cevap bulmaya çalışmaktadır (Venkataraman, 2002).

Literatürde, etik girişimcilik çalışmalarına ilk olarak 1984 yılında başlanmıştır (Vallaster vd., 2019). Özellikle *Journal of Business Ethics*, *Journal of Business Venturing* gibi yüksek kaliteli dergilerin konuyu ön plana çıkarmaları ile çalışmalarda artış göstermiştir. Bununla birlikte dünyadaki değişim ve gelişmeler nedeniyle de önemi artan sosyal konular da çalışmaların artmasına katkıda bulunmuştur (Rawhouser vd., 2019; Vallaster vd., 2019).

Aynı araştırmada yapılan bibliyometrik analize göre uluslararası literatürdeki etik girişimcilik çalışmaları, girişimciliğin etik yönü, örgütler paydaş yönetimi, girişimsel firmalarda paydaş ilişkileri, kurumsal sosyal sorumluluk, sosyal girişimcilik, ile makro açıdan etik ve girişimcilik şeklinde kategorize edilmiştir. Uluslararası literatür taramasına istinaden ise çalışmalar, üç ana başlıkta incelenmektedir: bireysel girişimci, örgütsel bağlam ve toplumsal bağlam (Vallaster vd., 2019).

Etik ve girişimciliği ilişkilendiren mevcut literatürün çoğu, mikro düzeyde girişimcilik etiğine odaklanmaktadır. Bazı çalışmalar, yeni girişimlerin örgütsel dinamiklerini ve firma düzeyinde etik davranış üzerindeki etkisini de incelemesine rağmen, özellikle yeni girişim ortamıyla ilgili olabilecek etik ikilemlere ilgi duyan girişimciye vurgu yapılmaktadır (Harris vd., 2009; Lautermann ve Tokarski, 2018; Radouche, 2020). Etik ikilem bağlamında girişimcilik ve etik arasındaki ilişki, yoğun bir aşk-nefret ilişkisi olarak da nitelendirilebilmektedir. Bir yandan yaratıcı yenilikçiler olarak kabul edilen girişimciler, yeni ürünler, istihdam olanakları yaratarak, hepimiz için yeni olanaklar sağlayıp, toplumun gelişimine katkılarından dolayı teşvik edilirken, başka açıdan da, tek taraflı/kendileri için, bir iş başarısı arayışı içinde oldukları ve gerektiğinde ahlaki değerlerden ödün vermeye istekli oldukları için de eleştirilmektedirler (Fisscher vd., 2005).

Girişimcilik ekosisteminde etik olmayan davranışların artmasının farklı nedenleri bulunmaktadır (Fassin, 2005; Karanda ve Toledano, 2018; Tekin, M. vd., 2018): bazıları toplumun genel evriminin sonucudur, diğerleri temel olarak iş ortamının evriminden ve işletmenin kendi yapısından kaynaklanmaktadır (Fassin, 2005; Karanda ve Toledano, 2018; Tekin, M. vd., 2018). Son yıllarda toplumların evrimi, insanların artan bireyselliği ile karakterize edilmektedir. Anglo-Sakson egemen iş modeli, toplumlarda paranın önemini ve maddi tüketimin yüceltilmesini arttırmıştır. Ekonomideki küreselleşmesinin zararlı yan etkileri olmuştur. Daha fazla merkezileşme, daha fazla güç konsantrasyonu, daha büyük yapıların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Fassin, 2005).

Diğer taraftan, girişimciliğin özellikleri, sağlam etik davranışla ilgili olarak bazı ek zorlukları da ortaya çıkarmaktadır. Girişimcilik, var olan veya yeni bir örgüt için değer yaratmak amacıyla fırsatları keşfetme ve geliştirme süreci olarak algılandığından buradan hareketle, girişimciliğin doğuştan gelen dinamik bir kavram

olduğu söylenmektedir. Bu durum da, bir işletme için yeni ufuklar yaratmak ve dolayısıyla mevcut durumu değiştirmekle ilgili olmaktadır. Bu açıdan da, girişimcilik bağlamında ortaya çıkan özel etik sorunlar bulunmaktadır. Yeni bir iş geliştirme konusunda iş liderleri genellikle başarılı olmak için her şeyi yapmaya kararlı bir şekilde algılanmaktadırlar. Bu da, kişinin kendi değerlerinden taviz verme isteğinin doğal olarak başarılı bir girişimcinin özellikleriyle ilişkili olup olmadığına dair temel soruyu gündeme getirmektedir (Fisscher vd., 2005).

Bununla birlikte girişimcilerin karşılaştığı etik zorluklar, girişimcilerin kendi kişisel özelliklerinden de kaynaklanmaktadır. Gartner (1985), girişimciler arasındaki farklılıkların, girişimciler ve girişimci olmayanlar arasındaki farklılıklardan daha büyük olabileceği iddiasıyla tutarlı olarak, küçük işletme sahiplerinin hem sahip oldukları etik değerler hem de bu değerleri etkilediği varsayılan demografik faktörler açısından heterojenlik sergilediğinden bahsetmektedir. Ayrıca girişimciler, bilişsel heterojenlik sergilemektedirler; örneğin, bireyler ahlaki konulara duyarlılıkları veya ahlaki farkındalıkları bakımından farklılık göstermektedirler. Girişimciler arasındaki bazı bilişsel farklılıklar da, sosyo-kültürel etkilerden kaynaklanabilmektedir. Yine aynı kaynaktan, Bryant (2009)'a göre, sosyal bilişsel dinamikler ile ahlaki konulara duyarlılık arasında karmaşık bir ilişki bulunduğu ve bilişsel faktörlerin girişimcilerin ahlaki farkındalığı üzerindeki etkisinin araştırıldığına değinilmektedir (Harris vd., 2009).

Konuyla ilgili diğer bir çalışma ise; yöneticilerin karşılaştığı etik ikilemlerle ne derece örtüşüp örtüşmediğine yöneliktir (Fisscher vd., 2005). Bu kapsamda bireysel girişimcilerin veya yöneticilerden hangi grubun daha etik davrandığını araştıran çalışmalar, net bir sonuca varamamışlardır. Girişimcilerin, girişimci olmayanlara kıyasla daha yüksek düzeyde ahlaki akıl yürütme sergilediklerini bulan çalışmalardan birinde (Teal ve Carroll, 1999), girişimcilerin yöneticilerden daha fazla etik davranış sergilemelerinin bir nedeni olarak, risk ve hakkaniyet sağlamanın risklerinin daha yüksek olması bulgulanmıştır (McCormick vd., 2018).

Ayrıca, teknolojik gelişmeler etik fikir birliğini geride bırakmaktadır ve küresel ekonomi giderek girişimci için daha önemli olmaktadır (McCormick vd., 2018). Yeni teknoloji sınırları genişletmekte ve beraberinde yeni oluşan durumun (öncesine göre) arzu edilirliliği hakkında sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu açıdan girişimciler zorlu ikilemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Sadece bir dizi değer dikkate alınması gerektiği için zor değil, aynı zamanda bu değerlerin kendilerine yeni girişimci faaliyetler yoluyla meydan okuyabileceği için de zorlanabilmektedirler (Burtch vd., 2018; Davis, 2015; Deng vd., 2016; Friedman, 2014).

Böyle dinamik bir süreçte, ahlaki rehberlik sunan bazı istikrarlı örgütsel normlara sahip olmak yardımcı olabilmektedir. Bu bağlamda, girişimcilik faaliyetlerinin genellikle yeni kurulan şirketler ve yeni ticari girişimler gibi oldukça yeni örgütlerde ortaya çıkması önemlidir. Bu tür örgütlerde yol gösterici normlar, yani iş kültürü henüz geliştirilmemiştir ve bu durum da girişimcilerin etik muhakeme yeteneklerine daha da fazla vurgu yapmaktadır (Fisscher vd., 2005).

Hevesli genç işletme sahipleri için girişimcilikle ilgili etik ikilemler hem öngörülebilir hem de kritik öneme sahip olarak tasvir edilmektedir. Araştırmalar, girişimcilerin yeni bir girişim başlatma kararından işi yürütme aşamalarına kadar tüm başlangıç süreci boyunca etik kimliğe atıfta bulunduğunu göstermektedir. Yaratıcı ve etik karar vermenin aynı anda gerçekleşme eğiliminde olması mantıklıdır. Örneğin, hem girişimcilikte yaratıcılık hem de etik muhakeme için hayal gücü gereklidir. Hem teknoloji hem de küresel pazar, girişimcinin etik karar verme sürecinin karmaşıklığını arttırmakta ve bunu yaparken geleceğin girişimcilerini bu konularda eğitmede artan bir değer göstermektedir (McCormick vd., 2018).

Literatürde, girişimci örgütlerin endüstri ortamına ve işin özel doğasına bağlı olarak benzersiz zorluklarla karşı karşıya kaldıkları, yeni girişimlerin genellikle sürekli değişim ve sınırlı finansal kaynaklar yüzünden zorluklar yaşadığı iyi bilinmektedir. Ayrıca girişimcilerin, kendi değerleri, örgüt kültürü, çalışan refahı, müşteri memnuniyeti ve dışsal hesap verebilirlik ile ilgili etik ikilemlerle karşı karşıya kaldıkları da bilinmektedir (Harris vd., 2009).

Çalışma ile, etik girişimcilikle alakalı ulusal ve uluslararası literatürdeki yayınlar taranarak ilgili eserler ile, ağ yapıları hakkında genel bir bilgi verilmesi, alanda ileride meydana gelebilecek gelişme, değişimlerin izlenmesine olanak sunulması ve girişimcilikte etik bilincinin yaygınlaşması için gelecek çalışmalara ışık tutulması amaçlanmaktadır.

3. YÖNTEM

Bibliyometrik analize 19. y.y.'ın sonlarında ilk kez "Theory of the National and International Bibliography" adlı çalışmada rastlanılmıştır. İstatistiksel bibliyografyanın yeterli düzeyde aktarılamadığı nedeni ile de, zamanla değişime uğramıştır. Pritchard (1969)'a göre bibliyometri, kitaplar ve diğer haberleşmede kullanılan araçların matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle uygulanması olarak ifade edilmektedir. Pritchard'ın ifadesinde yer alan diğer haberleşmede kullanılan araçlardan neyi anlatmak istediği net olmasa da bibliyometri tanımı günümüzdeki şekline en yakın biçimde yorumlanmıştır (Çelikkaya ve Atila, 2020). Bibliyometrik analiz, belirli araştırma olaylarını tanımlamak için bilimsel yayınları nicel olarak analiz edebilen sistematik bir yaklaşım olarak (Chen vd., 2017) akademik literatüre geniş çaplı makroskopik bir genel bakış sağlamaktadır (van Nunen vd., 2018). Etkin bir bibliyometrik analiz sağlamak için ana konulardan biri, bibliyografik materyali ölçmek için gerekli göstergelerin belirlenmesi olmaktadır (Bonilla vd., 2015). Taramalar sonucunda bibliyometrik profilin oluşturulabilmesi adına bazı parametrelerin kullanılması gerekmektedir (Cem vd., 2019). Bu nedenle çalışmada ulaşılan yayınların yıllara, türlere göre dağılımı, en çok atıf alan ilk 10 kurum, en çok yayın yapan ilk 10 ülke ve Türkiye'nin yayın sayısı, en çok atıf alan ilk 10 ülke ve Türkiye'nin atıf sayısı, en çok atıf alan ilk 10 kaynak ve atıf sayıları, en çok atıf alan ilk 10 yazar, en çok kullanılan 10 anahtar kelimeler belirlenerek tablolaştırılmıştır.

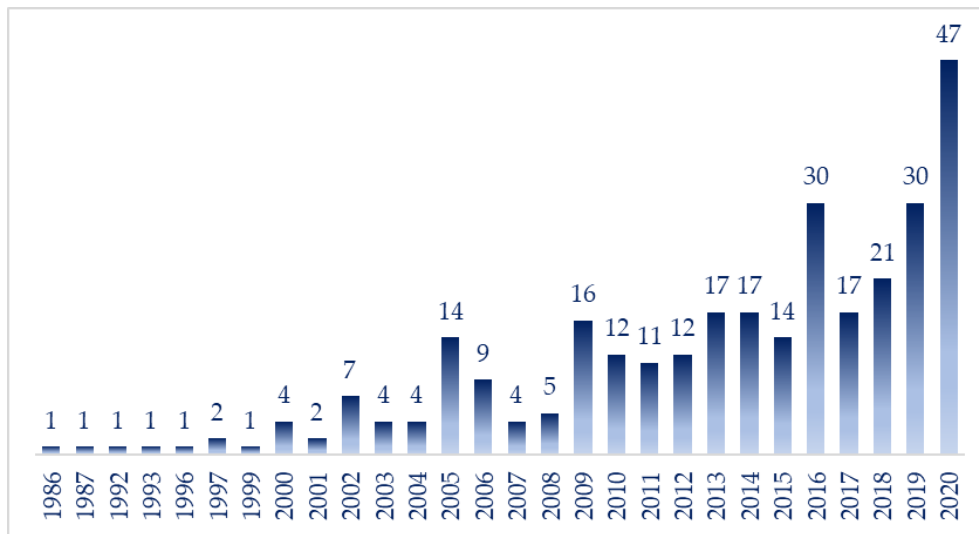
Çalışmada haritaların oluşturulmasında faydalanılan sosyal ağ analizi, sosyal ağların yapısını, grup içindeki sosyal ilişkileri analiz etmek için kullanılan bir araçtır. Sosyal ağ analizi, örüntüleri ortaya çıkartmakta, bireyler arasındaki ilişkiyi haritalandırmakta ve aynı anda aktörler arasındaki ilişkileri de görselleştirmekte kullanılmaktadır (Giri vd., 2014).

Çalışmada ulusal yazındaki verilerin toplanmasında; zaman kısıtı olmadan Ulakbim, TR dizinde taranan "girişimcilik" ve "etik" kelimelerinin beraber yer aldığı yayınlar incelenmiştir. Uluslararası yazında ise yine zaman kısıtı olmadan aynı kelimelerin İngilizceleri kullanılarak, Web Of Science (WoS) ortamında, Science Citation Index Expanded (SCI), Social Sciences Citation Index (SSCI) ve Arts and Humanities Citation Index (AHCI) atıf dizinleri taranmıştır. İnceleme sonucunda ulaşılan yayınların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda büyük çoğunluğu makale olmak üzere toplam 313 yayın tespit edilmiş ve bibliyometrik şekilde incelenmiştir. Bu inceleme sonrasında ise, sosyal ağ analizinden faydalanılarak kurum, yazar iş birlikleri haritalar oluşturularak görselleştirilmiştir.

4.BULGULAR

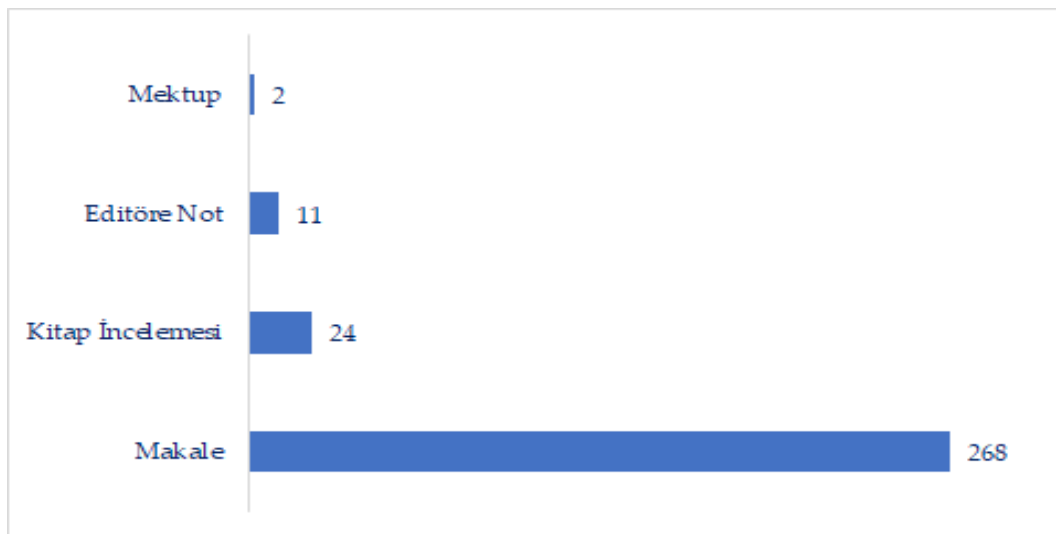
4.1.Uluslararası Yazında Etik ve Girişimcilik Konulu Yayınların Analizi

Uluslararası yazında 2021 yılına kadar, Web Of Science veri tabanında SCI, SSCI ve AHCI kriterlerine uygun olarak, etik ve girişimcilik kelimelerinin İngilizcelerinin ("entrepreneurship" AND "ethics") birlikte yer aldığı, konu sekmesinde taramalar yapılarak toplamda 305 yayına ulaşılmıştır.

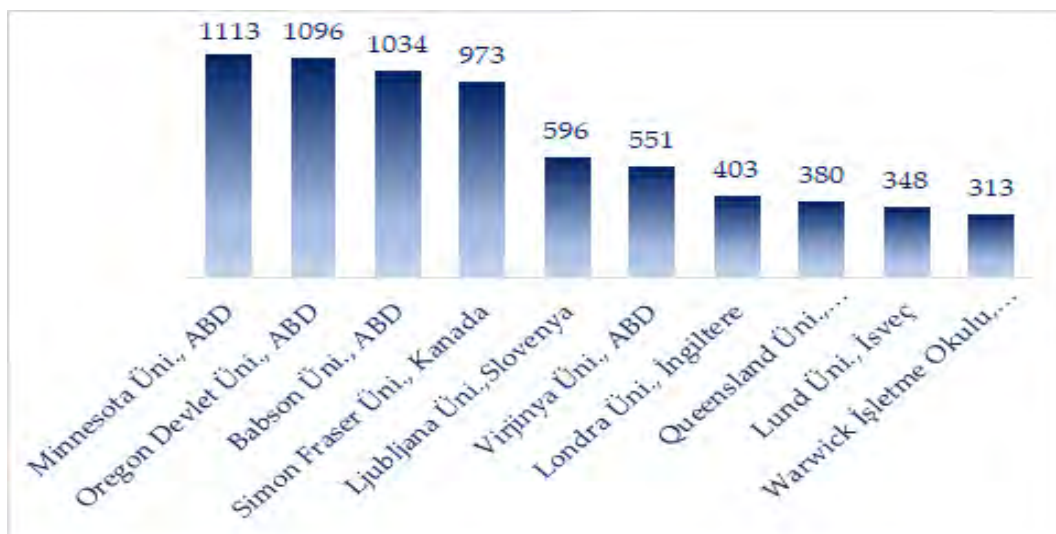
Şekil 4.1.1.Yıllara Göre Yayın Sayıları

Şekil 4.1.1’de 2021 yılına kadar uluslararası yazında, WoS ortamında SCI, SSCI ve AHCI kriterlerine uygun olarak oluşturulan etik ve girişimcilik alanlarında ulaşılan 305 yayının yıllara göre dağılımı yer almaktadır. 1986 yılındaki ilk yayından sonra ilgili konuya yönelik çalışmaların 21. yüzyılın başına kadar çok az ilerlediği söylenebilir. Özellikle 2005 yılında ilk defa aynı yıl içerisinde yayımlanan 14 yayının 11’i, Journal of Business Ethics dergisinde yayımlanmıştır. Söz konusu sene içerisindeki artışın, Avrupa İş Etiği ile ilgili yapılan 2004 senesi konferansında sunulan makalelerin 2005 senesinde Journal of Business Ethics dergisinde yayımlanması ile açıklanmaktadır (Baucus ve Cochran, 2010). Daha sonraki ilk yükseliş, 2009 senesine 16 yayın ile denk gelmektedir. 2009 senesinde 6 yayın Journal of Business Venturing ve 5 yayın yine Journal of Business Ethics dergisinde yayımlanmıştır. Journal of Business Venturing, 2009 senesinde etik ve girişimcilik konusunu baz almıştır (Vallaster vd., 2019). Ayrıca, iklim değişikliği, ahlaki adaletsizlikler gibi dünyadaki gelişmeler, örgütleri faaliyetlerini sosyal misyonla birleştirmeleri konusunda bir nevi mecbur bırakmaktadır. Bu nedenle araştırmacıların, sosyal girişimcilere yönelik yapılan çalışmalara ağırlık vermeleri konusunda çağrılar yapılmıştır. Bu çağrılar, ilgili konuya dair verilen yayınların artmasına neden olmaktadır (Gupta vd., 2020; Smith vd., 2013). Bununla birlikte son yıllardaki yapay zeka ve otomasyon gibi teknolojik ilerlemeler, Covid-19 pandemisi gibi beklenmedik krizler etik ve girişimcilik konularındaki eserlerdeki artışların diğer sebepleri içinde yer almaktadır (Donthu ve Gustafsson, 2020).

Şekil 4.1.2. Türlerine Göre Yayın Sayıları

Şekil 4.1.2, çalışma kapsamında yer alan eserlerin türlerine göre sayılarını göstermektedir. Araştırma kapsamındaki çalışmaların yaklaşık %88 i makaleler, %8 i kitap incelemeleri, %3 ü editöre notlar ve %1 i mektuplar kategorilerden oluşmaktadır

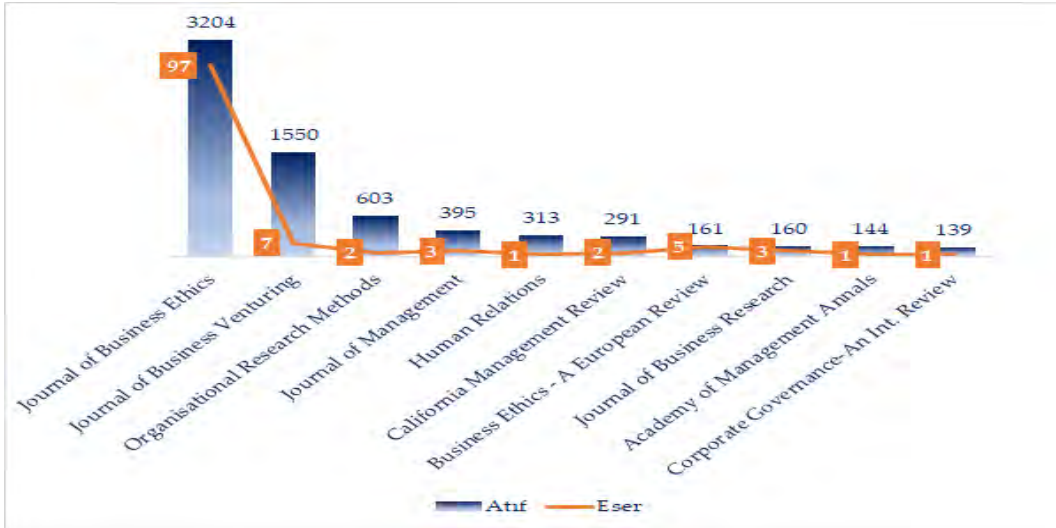
Şekil 4.1.3. En Çok Atıf Alan İlk 10 Kurum

Şekil 4.1.3., araştırma kapsamında en çok atıf alan 10 kurumu göstermektedir. İlk 10 kurum arasında, üniversite dışında herhangi bir kurum çalışması bulunmamaktadır. Minnesota Üniversitesi 1113 eserle ilk sırada yer almaktadır. En çok atıf alan ilk 10 kurumun %56' sını Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)'nde bulunmaktadır. İkinci sıradaki ülke %14 lük payla Kanada, sonra %11 ile İngiltere, geriye kalan %19 luk kısmı ise Slovenya, Avustralya ve İsveç ülkeleri oluşturmaktadır. Diğer taraftan, siyasi ve politik kurum ve kuruluşların etik ve girişimcilik ile ilgili yapacakları çalışmaları arttırmaları, konunun yasal, normatif, taklitçi meşruiyet (DiMaggio ve Powell, 1991) ve bilişsel meşruiyet (Meyer ve Scott, 1983) kazanmasında rol oynamalarına neden olacaktır. Bu durum, ilgili kurum ve kuruluşların konuya yönelik katkılarına ihtiyaç duyulduğu yorumunu doğurmaktadır.

Şekil 4.1.4. En Çok Atıf Alan İlk 10 Ülke ve Türkiye

Şekil 4.1.4., yayımlanan eserler arasında en çok atıf alan ilk 10 ülke ve Türkiye'yi göstermektedir. Bu analize göre A.B.D., 103 eser ile 4460 atıf alırken, İngiltere 63 eserle 2153 atıf almıştır. Atıf sıralamasında 29. sıraya sahip olan Türkiye ise, 3 çalışma ile 45 atıf almıştır.

Şekil 4.1.5. En Çok Atıf Alan İlk 10 Kaynak ve Atıf Sayıları

Şekil 4.1.5., en çok atıf alan ilk 10 kaynak ve atıf sayılarını göstermektedir. Analize göre Journal of Business Ethics ve Journal of Business Venturing, sırasıyla 3204 ve 1550 atıfıyla birinci ve ikinci sırada yer almaktadırlar. Literatür taraması da etik ve girişimcilik konularına dair yapılan çalışmaların artmasında bu iki derginin payının büyük olduğundan bahsetmektedir (Gupta vd., 2020; Smith vd., 2013). Şekilde görüldüğü üzere atıf sayıları, verilen bilgiyle paralellik göstermektedir. Bu da ayrıca hem nitelik hem de çalışılan eser bakımından bu iki derginin ilgili konu açısından da önemli kaynaklar olduğunu göstermektedir.

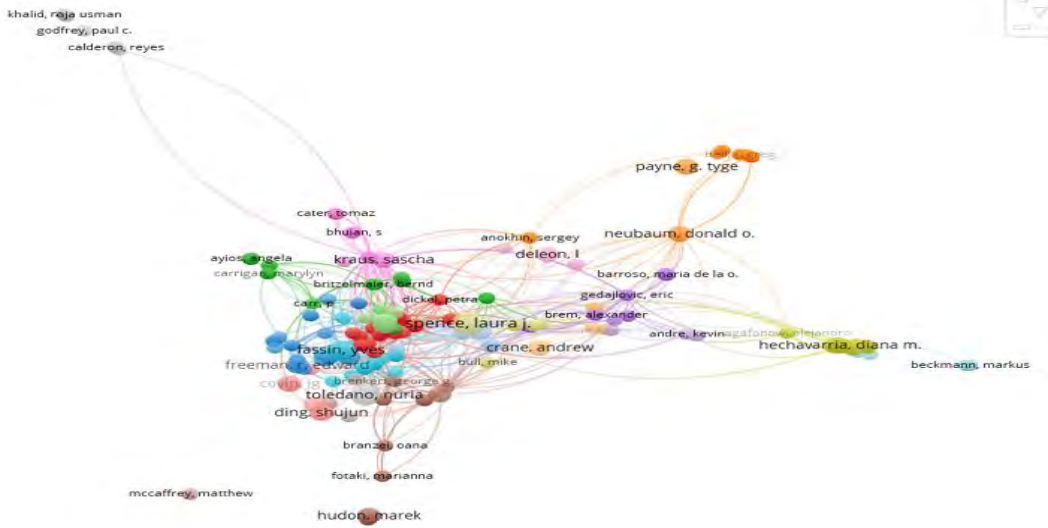
Şekil 4.1.6. En Çok Atıf Alan İlk 10 Yazar

Şekil 4.1.6, en çok atıf alan ilk 10 yazar, aldıkları atıf sayısı ve eser sayılarını göstermektedir. Oregon Devlet Üniversitesinden Donald O. Neubaum, 2 eser ve 1096 atıfı ile ilk sırada yer almaktadır. Sonraki üç yazarın birlikte ele aldıkları 1 eserlerinin 973 atıfı ile ikinci sırayı aldığı görülmektedir. İlk 10 atıfı alan yazarlardan en fazla eser sahibi ise Laura J. Spence olup 4 çalışmasına 447 atıf yapılmıştır.

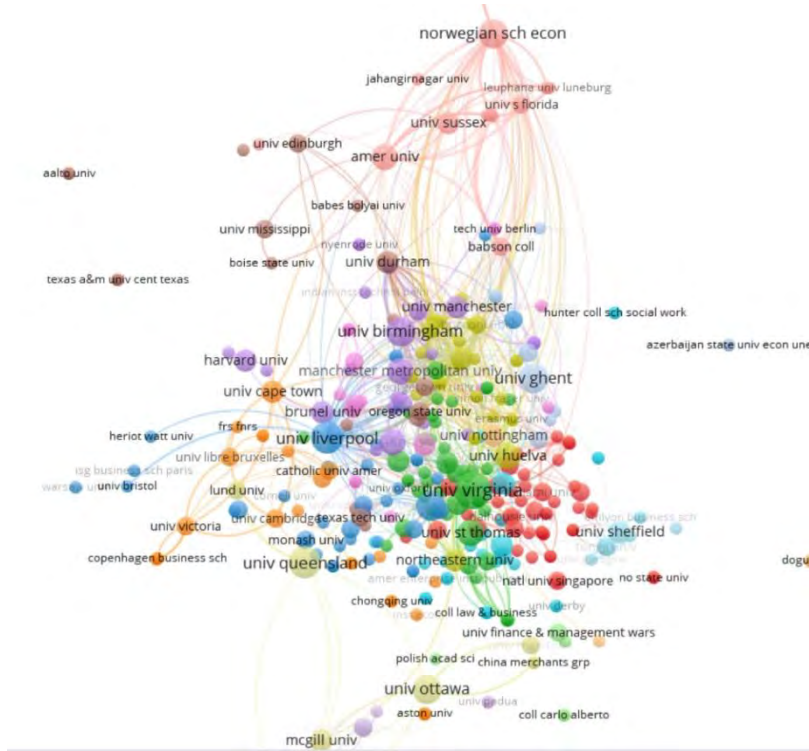
Şekil 4.1.7. En Çok Kullanılan 10 Anahtar Kelime

Etik ve girişimcilik alanında yapılan çalışmalar analiz edildiğinde en fazla kullanılan ilk 10 anahtar kelime Şekil 4.1.7.'de gösterildiği şekilde ortaya çıkmaktadır. Konu etik ve girişimcilik olunca, her disipline ve olguyla ilişkili olduğundan sosyal sorumluluktan, girişimcilikten din ve paydaş teorisine kadar geniş bir yelpazede konunun işlendiği dikkat çekmektedir.

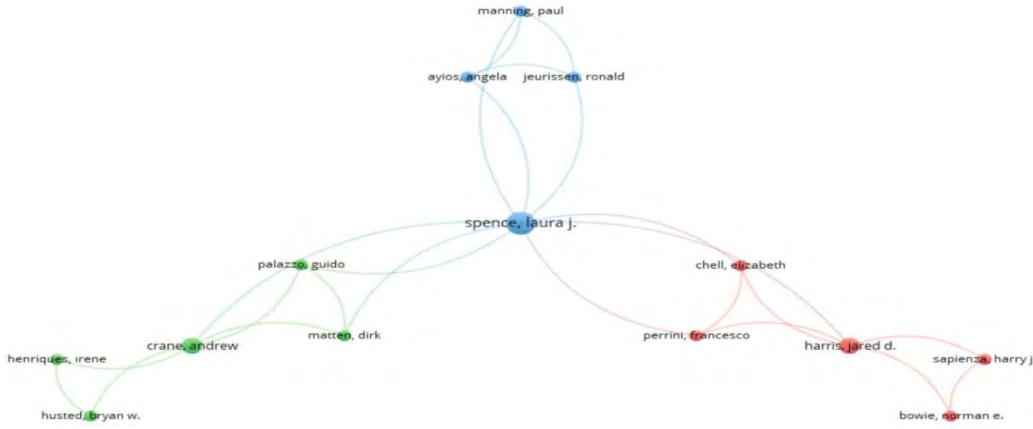
Şekil 4.1.8. Yazar Atıf Haritası

Şekil 4.1.8., yazarlara ait bağlantı haritasını göstermektedir. Toplam bağlantı gücüne göre Jared D. Harris 192 atıfla 139 bağlantı gücüne sahiptir. Norman E. Bowie ve Harry J. Sapienza, 1 eser ve 129 atıfla 106 bağlantı gücüne sahiptirler. Toplam bağlantı gücüne göre ilk iki sırada yer alan eserin yazarlarında Harris, ortak yazardır ve yazarlar yönetim ve işletme bölümlerinde görev almaktadırlar.

Şekil 4.1.9. Kurum İş birliği Haritası

Kurumlar arası iş birliği Şekil 4.1.9.'daki gibi görselleştirilmiştir. Kurumlar bazında dahil oldukları iş birliği ve toplam bağlantı güçleri dikkate alındığında Norveç Ekonomi Okulu 5 eser ve 218 atıfla toplamda 4685 bağlantı gücüne sahiptir. İlgili alandaki eserlerin, özellikle üniversiteler ve eğitim kurumları tarafından yayımlandığı dikkat çekmektedir.

Şekil 4.1.10. Yazar İş Birliği Haritası

Yazarlar arası iş birliği Şekil 4.1.10.'daki gibi görselleştirilmiştir. Yazarlar bazında dahil oldukları iş birliği ve toplam bağlantı güçleri dikkate alındığında Laura J. Spence 4 eser ve 447 atıfla toplamda 9 bağlantı gücüne sahiptir. Spence, en çok iş birliğinde bulunan yazardır. Diana M. Hechavarria ve Siri A. Terjesen, 2 eser ve 73 atıfla toplamda 8 bağlantı gücü ile yazarlar arası iş birliğinde ikinci sırada yer almaktadırlar. En fazla atıfta bulunulan yazar Donald O. Neubaum ise yazarlar bazında dahil oldukları iş birliği ve toplam bağlantı güçleri açısından 5 bağlantı gücü ile on beşinci sırada bulunmaktadır. Merkezilik derecesi açısından üst sırada yer alan araştırmacılar iş etiği (Laura J. Spence), girişimcilik (Diana M. Hechavarria) ve yönetim ile iktisat (Siri A. Terjesen) alanlarında çalışmaktadırlar.

4.2. Ulusal Yazında, Ulakbim Veri Tabanında Yer Alan Etik ve Girişimcilik Konulu Yayınların Analizi

Ulusal Yazında Ulakbim veri tabanında Tr dizinde tüm zamanlarda girişimcilik ve etik kelimelerinin beraber yer aldığı konu kısmında tarama yapıldığında toplam 8 adet yayına rastlanılmıştır (Tablo. 4.2.1.)

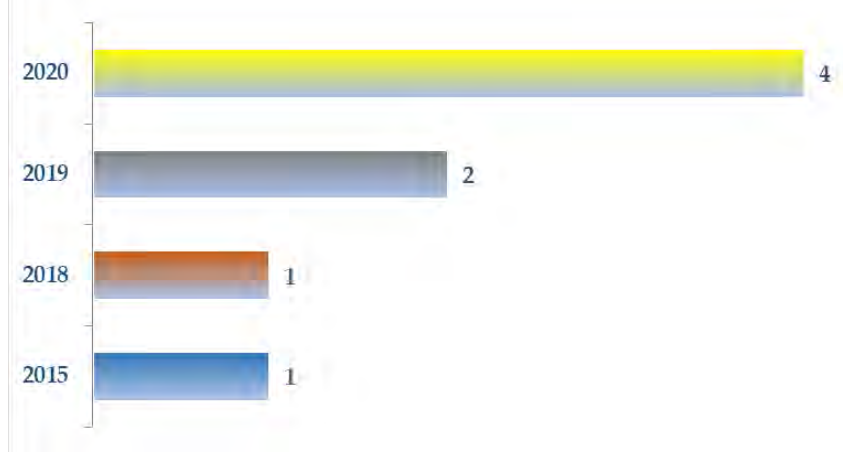
Tablo 4.2.1. Girişimcilik ve Etik Konusunda Ulakbim Veri Tabanı Ulusal Yayınlar Genel Bakış

Yazar / Yayın Yılı	Eser adı	Konu	Amaç	Bulgular
Çetin vd., 2015	Mesleki ilgi alanı ve kişisel ahlak felsefesinin girişimciliğe yönelik tutum ve girişimcilik niyetine etkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma	Üniversite öğrencilerinin (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İİBF) mesleki ilgi ve kişisel ahlak felsefelerinin girişimciliğe yönelik tutum ve niyetlerine etkisinin araştırılması	Üniversite öğrencilerinin mesleki ilgi alanları ve kişisel ahlak felsefelerine göre oluşmuş etik pozisyonlarının girişimciliğe yönelik tutumları ve girişimcilik niyetlerine etkisinin araştırılması	Öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada, girişimcilik tutumlarının girişimcilik niyetlerini güçlü bir şekilde etkilediği saptanmıştır.
Türkoğuz vd., 2018	The Parents' View on The Impact of The Entrepreneurial Capacity of 8th Grade Secondary School Students' Social Activities	Sosyal Etkinlik Aktivitelerinin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Kapasitelerine Etkisi Üzerine Ebeveynlerinin Görüşleri	8. sınıf talebelerinin sosyal aktivitelerinin girişimcilik kapasitelerine olan etkisine ait veli görüşlerini ortaya çıkartmayı amaçlamaktadır.	Araştırma 4 sorudan oluşan nitel fenomenolojik araştırma ile desenlenmiş ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya göre, okul ve aile,

				girişimcilik becerilerinin kazanılmasında kilit rol oynamaktadır. Girişimcilik kabiliyetine sahip olmanın yollarından biri de okul haricindeki öğrenme ortamları olmaktadır.
Yiğit ve Murat, 2019	Kültürel Değişimin Ülkelerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi	Ülkelerin girişimcilik faaliyetlerinde kültürel değişimin etkisinin araştırılması	Ülke ekonomilerinin gelişimi ile kültür boyutlarındaki değişim için kilit rol oynayan girişimcilik faaliyetleri arasındaki ilişkinin araştırılması	Panel veri analizi sonucunda, kültürel değişim ile girişimcilik faaliyeti arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.
Saraç ve Yıldırım, 2019	2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri	İlk ve Ortaokul öğretmenlerinin, fen bilimleri dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşlerinin araştırılması	Bu çalışma, 2018’de yeniden oluşturulan fen bilimleri dersi öğretim programına ait; sınıf öğretmenleri ve fen bilimleri dersine giren branş öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.	Nitel araştırma desenlerinden birisi olan olgu bilimi kullanılarak, ilköğretim ve ortaokul fen bilimleri öğretmenleri ile görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin yenilenen fen bilimleri ders programı hakkındaki düşüncelerinin genel olarak olumlu olduğu görülmüştür.
Kılıç ve Solmaz, 2019	Sosyal Hizmet Bölümü ve Halkla İlişkiler Bölümü Öğrencilerinin Bireysel ve Sosyal Sorumluluk Seviyeleri ile Girişimcilik Potansiyelleri	Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü ve Sosyal Hizmet Bölümlerinde eğitim alan üniversite öğrencilerinin, kişisel sosyal sorumluluk düzeyleri ile	Sosyal sorumluluk ve girişimcilik bölümlerinde okuyan öğrenciler arasındaki ilişkinin bölüm bazlı karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi	Anket yapılarak elde edilen verilerin analizi sonucunda, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin bireysel, sosyal sorumluluk ve girişimcilik seviyelerinin halkla

	Arasındaki İlişkinin Ölçülmesi	girişimcilik potansiyelleri arasındaki ilişkide, alan ilgisinin ölçülmesi		ilişkiler bölümü öğrencilerinden farklı çıkmıştır. Bu farklılığın sebebinin ise; alan özelliklerinden kaynaklı olabileceği öngörülmüştür.
Baydaş ve Ercan, 2020	KOBİ Yöneticilerinin Girişimcilik ve etik Değer Algısının Belirlenmesine Yönelik Ampirik Bir Uygulama	KOBİ Yöneticilerinin girişimcilik ve etik değer algısının belirlenmesi	KOBİ düzeyindeki işletme yöneticilerinin girişimcilik ve etik değer algılarının belirlenmesi	İstanbul'da KOBİ seviyesindeki firmalarda vazife alan 427 yönetici ve girişimciden ulaşılan veriler ışığında yapılan Faktör analizi ile, etik değer ölçeğinde herhangi bir farklılığın olmadığı, girişimcilik değerlendirme ölçeğinin ise dokuz faktöre ayrıldığı gözlemlenmiştir.
Kasap, 2020	Etik Liderliğin İç Girişimciliğe Etkisi: Çanakkale'de Bir Araştırma	Etik liderliğin iç girişimcilik üzerinde etkisinin olup olmadığı, varsa bu etkinin yönünün tespiti için Çanakkale ili sanayi çalışanları üzerinde yapılan bir araştırma ile ortaya konulması	Çanakkale'de sanayi çalışanlarının, girişimci ruha sahip olup olmadıkları ve konu ile alakalı faktörlerden hangilerine kendilerini yakın hissettiklerine İlişkin ipuçlarının sağlanması	Yapılan anket sonucunda, araştırmaya katılanların, etik liderlik ve iç girişimcilik konularında olumlu bir bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanlar, etik liderliğin iç girişimcilik konusunda kendilerini olumlu olarak etkilediğini söylemişlerdir
Sevinç ve Uyangör, 2020	İnovatif Düşünme Becerileri Meslek Liseleri Öğrencilerine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması	İnovatif düşünme becerileri ölçeğine ihtiyaç olmasından kaynaklı, Balıkesir'de mobilya ve iç tasarım alanındaki meslek liselerinde eğitim gören öğrencilerle yapılan araştırma ile ölçek geliştirilmesi.	Meslek lisesi öğrencilerine yönelik inovatif düşünme becerilerini ölçmek amacıyla ölçek geliştirilmesi	Meslek lisesi öğrencilerinin inovatif becerilerini ölçmeye yönelik üç boyuttan ve 5'li likert tipinde 13 önermeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek oluşturulmuştur.

Ulakbim veri tabanındaki çalışmalar değerlendirildiğinde (Tablo 4.2.1); 8 çalışmadan 6'sının doğrudan konuyla alakalı olduğu, buna karşılık 2'sinin, tarama yapısına uymakla birlikte içerikleri açısından örtüşmediği sonucuna varılmıştır. Bu çalışmaların yarısı son iki yılda gerçekleştirilmiştir. Yayımlanan çalışmaların olgunun daha çok kavramsal düzeyine ilişkin olduğu ve araştırmaya katılanların tutumlarını ortaya koyma kaygısı taşıdığı görülmüştür.

Şekil 4.2.1. Yıllara Göre Yayın Sayıları

Yıllara göre yayın sayıları ele alındığında, 2015 yılına kadar hiç yayın bulunmazken, 2015 ve 2018 yılında 1 adet yayın, 2019 yılında 2 adet ve 2020 yılında ise 4 adet yayının olduğu görülmektedir. Son 2 yılda yapılan yayınların toplam yayın sayısının %75'ine tekabül etmesi, etik ve girişimcilik konusuna olan ilginin giderek arttığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.2.2. Yıllara Göre Atıf Alan Yayın Sayıları

Yıl	Atıf Sayısı
2017	2
2018	1
2019	1

Ulusal yazında Ulakbim Tr dizinde yapılan taramada ulaşılan 8 adet eserin yıllar itibarı ile almış oldukları atıf sayıları Tablo 4.2.2.'deki gibidir. 2017 yılında 2 adet atıf, 2018 ve 2019 yılında ise 1'er adet atıf alan eser aynı eserdir. Ulusal çalışmaların 2020 yılında 4 çalışma ile en yüksek sayıya ulaştığında dahi, ulusal yayınların hiç atıf almaması ile atıf alan yayının aynı çalışma olması; ulusal düzeyde yapılan çalışmaların bile ulusal literatürden faydalanmadıklarının bir göstergesidir. Bunun için farklı sebepler ileri sürülebilir. Örneğin, çalışma konularının farklı alanlara hitap etmesi nedeniyle çalışmaların faydalanabileceği literatüre sahip olunmaması, ulusal literatürde nitelikli çalışmaların olmaması vb.

Tablo 4.2.3. Kurumlara Göre Yayın Dağılımı

Kurum İsmi	Yayın Sayısı
Balıkesir Üni.	1
Çanakkale Onsekiz Mart Üni.	1
Dokuz Eylül Üni.	1
Düzce Üni.	1
İstanbul Gelişim Üni.	1
Kilis 7 Aralık Üni.	1
Ondokuz Mayıs Üni.	1
Ordu Üni.	1

Yayınların kurumlara göre dağılımına bakıldığında (Tablo 4.2.3.) ise Ulakbim veri tabanında, Tr dizinde taranan etik ve girişimcilik kelimelerinin beraber yer aldığı yayınların ulusal yazında sadece üniversite bazlı çalışmalar olduğu dikkati çekmektedir.

Şekil 4.2.2. Yazım Diline Göre Yayın Dağılımı

Yazım dilleri açısından Türkçe 7 yayın ile %87'lik, 1 yayın ile İngilizce ise %13'lük kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 4.2.4. Konulara Göre Yayın Dağılımı

Konu Alanı	Yayın Sayısı
Aile Çalışmaları	1
Davranış Bilimleri	1
Halkla İlişkiler	1
İletişim	1
İş	1
İşletme	1
Sosyal Çalışma	1
Sosyoloji	1

Ulaşılan yayınların konulara göre dağılımı Tablo 4.2.4.'teki gibi gösterilmektedir. Sosyal bilimler dallarındaki farklı disiplinlerde çalışmaların yapılması konunun farklı disiplinlerce dikkate alındığını ve farkında olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, her bir alandaki birer çalışma, konunun daha çok temelde kaldığı sonucunu da gündeme getirmektedir. Ayrıca, yukarıda atıf alan eser sayısı ile ilgili yapılan farklı disiplinlerin çalışma değerlendirmesi sonucu da bulgulanabilmektedir.

Ulusal yazında, Ulakbim Tr dizinde yapılan taramada, tespit edilen yayınların türlerine göre dağılımlarına bakıldığında ise; 1 tanesi hariç hepsinin araştırma makalesi olduğu görülmektedir. Araştırma makalesi olmayan yayının ise "diğer" şeklinde kayıtlı olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmalar incelendiğinde konuyu KOBİ'ler bağlamında ele alanlar olduğu gibi; üniversite öğrencileri ve kadınların etik girişimcilik algısı; etik liderliğin hizmet-inovasyon davranışına, iç girişimciliğe ve işe bağlılığa etkisi noktasında ele alanlar da olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

"Etik Girişimcilik", örgütlere pozitif itibar, performans, karlılık ve sürdürülebilirlik kazandırmanın yanı sıra; örgütleri etkileyerek toplumların ilerlemesine katkı sağlamaktadır (Markman vd., 2016). Bu nedenle ulusal yayınların firmalarda etik ve girişimcilik arasındaki mikro, mezo ve makro seviyedeki ilişkileri ile firma ve çevrelerine olan etkilerinin çalışılması gerektiği öngörülmektedir. Bununla birlikte gündemi yakalayabilmek ve çözüm üretebilmek adına özellikle yeni teknolojilerin getirdiği gelişmeler ve sorunlar ele alınarak toplum tarafından meşrulaştırılması gerekmektedir. Aksi takdirde yıkıcı inovasyonların pazarda karşılığını bulamaması gibi sorunlar nedeniyle başarılı olması mümkün olmayacaktır (Ahsan, 2020). Sonuç olarak

literatür, girişimcilik çalışmalarında artık mutlaka etik olgusunun dikkate alınması hususunda ortak bir noktada buluşmaktadır (Harris vd., 2009; Klettner vd., 2013; Power vd., 2017; Sarasvathy ve Venkataraman, 2011; Tekin, M. vd., 2018; Venkataraman, 2002).

Konuyla ilgili ulusal çalışmalar ele alındığında; etik ve girişimciliğe olan ilginin son yıllarda artış gösterdiği, 2015-2020 döneminde yayımlanan 8 çalışmadan 4'ünün son iki yıla ait olduğu; bu yayınların da, toplam yayın sayısının % 50'sine tekabül ettiği görülmektedir. Kavramsal ve sektörel bakış açısından hareket eden bu çalışmalardan yedisinin araştırma makalesi niteliği taşıdığı; etik girişimciliği KOBİ'ler ekseninde ele alan çalışmaların yanı sıra üniversite öğrencileri ve kadınların etik girişimcilik algısı bağlamında değerlendiren çalışmaların da bulunduğu; konunun etik liderliğin hizmet-inovasyon davranışı, iç girişimciliğe etkisi ve işe bağlılık üzerindeki rolü bağlamında ele alındığı anlaşılmıştır. Çalışmalar sosyal bilimlerin farklı disiplinlerce ele alınması farkındalığı bulunduğu, buna karşılık her bir alanda sadece birer çalışma olması ise, konunun henüz temel seviyede kaldığına işaret etmektedir.

Etik ve girişimcilik konusunun uluslararası literatürde 1986-2020 yılları arasında 305 çalışmaya konu edildiği; bunlarda 145 adedinin son beş yılda (2016-2020 yılları) kaleme alındığı; çalışmaların %27'sinin inceleme niteliğinde olduğu; araştırmacıların son dönemde konunun, sosyal girişimcilere yönelik boyutuna ağırlık verdikleri görülmektedir. Son yıllarda yapay zekâ ve otomasyon gibi teknolojik ilerlemeler ile Covid-19 pandemisi gibi beklenmedik krizler etik ve girişimcilik konularındaki çalışma sayısını arttıran önemli sebepler arasında yer almıştır (Donthu ve Gustafsson, 2020).

Uluslararası literatürde konunun sosyal sorumluluktan, girişimcilikten din ve paydaş teorisine kadar geniş bir yelpazede işlendiği görülmüştür. Yazarlara ait bağlantı haritası incelendiğinde toplam bağlantı gücüne göre ilk sıralarda yer alan yazarların yönetim ve işletme bölümlerinde görev yaptıkları anlaşılmıştır. Kurumlar bazında toplam bağlantı güçleri dikkate alındığında ise Norveç Ekonomi Okulunun önde geldiği görülmektedir.

Uluslararası çalışmalar arasında en fazla kullanılan ilk 10 anahtar kelimeye bakıldığında sosyal sorumluluktan din ve paydaş teorisine kadar geniş bir yelpazede konunun ele alınması farklı disiplinlerde çalışanların ilgisini oraya koymaktadır.

Uluslararası literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında ulusal literatürde konunun sosyal girişimcilik boyutunun ele alınmadığı görülmektedir. Atıf sıralamasında 29. sıraya sahip olan Türkiye, 3 çalışma ile 45 atıf alırken Ulakbim, TR dizinde yer alan 8 çalışmadan sadece 1 tanesinin 4 atıf aldığı görülmektedir. Bu durum, ulusal bağlamda araştırmacıların TR literatürüne kıyasla, uluslararası literatürü tercih ettikleri veya araştırma konularına dair ulusal literatürde kaynak bulamadıkları sonucuna ulaştırmaktadır.

Uluslararası literatürde en fazla atıf alan 10 kurumun tamamı üniversitelerden oluşmaktayken bunların; %56'sının ABD' de bulunması etik konusunun orijiniyle alakalı olduğu şeklinde değerlendirilmektedir. Özellikle şirket iflasları sonrasında dikkatler etik konusuna yönelmiş ve "etik" ders olarak 2000'li yıllara kadar ABD'de tüm işletme fakültesi programlarının müfredatına girmiştir (Esmer, 2000). Türkiye'de 3 çalışmanın aldığı 45 atıf ise, özellikle son dönemde –öncelikle taklitçi meşruiyet bağlamında olsa da- konuya ilginin arttığı şeklinde değerlendirilmektedir. Uluslararası literatürde Oregon Devlet Üniversitesinden Donald O. Neubaum'ın en çok atıf alan yazar olması ise; konuyla ilgili uzunca süreden beri yayım yapmasından kaynaklı olarak düşünülebilir.

Bu durumda çalışmanın, etik ve girişimcilik konusunun farklı boyutlarda çalışılması gerektiğine işaret etmek suretiyle, konuyla ilgili çalışacak araştırmacılara ışık tutması umulmaktadır. Bu çalışmadan sonra etik girişimcilik ile ilgili ulusal literatürde az sayıda yayım olmasının kök nedenleri ampirik olarak analiz edilebilir. Böylelikle iş dünyasında etik girişimcilik olgusunun sektörel analizi yıllar itibariyle ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Ahsan, M. (2020). Entrepreneurship and ethics in the sharing economy: A critical perspective, *Journal of Business Ethics*, Cilt:161, Sayı:1 2020, ss. 19-33.
- Arslan, M. (2012). "İş ve Meslek Ahlakı Dünya ve Türkiye Örnekleri", Siyasal Kitabevi, Cilt:3
- Aydın, E., & Galip Ö. (2016). Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin İncelenmesi, *Journal of Kirsehir Education Faculty*, Cilt:17, Sayı:3
- Aytaç, Ö.(2006). Girişimcilik: Sosyo-kültürel bir perspektif, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:15
- Bakır, S. (2014). Bir Eğitim Kurumu Olarak Ahilik ve Hülya Taş'ın "Günümüz Bursa Esnafında Ahilik Kültüründen İzler" Adlı Eseri, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1 , ss. 406-415.
- Baydaş, A., & Ercan, S. (2020). KOBİ Yöneticilerinin Girişimcilik Ve Etik Değer Algısının Belirlenmesine Yönelik Ampirik Bir uygulama. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(3), 3444-3470.
- Baucus, M. S., & Philip L. C. (2010). USA: An overview of empirical research on ethics in entrepreneurial firms within the United States, *Ethics in Small and Medium Sized Enterprises*, ss. 99-119.
- Bonilla, C. A. José M. M., Carolina T. A. (2015). Economics in Latin America: a bibliometric analysis, *Scientometrics*, Cilt:105, Sayı:2, ss. 1239-1252.
- Bozkurt, Ö., & Çetinkaya, A. Murat A. (2013). Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi: girişimci ve öğrenci görüşleri
- Brenkert, G. G. (2009). Innovation, rule breaking and the ethics of entrepreneurship, *Journal of Business Venturing*, Cilt:24, Sayı:5 , ss. 448-464.
- Burtch, G., & Seth C., Brad N. G. (2018). Can you gig it? An empirical examination of the gig economy and entrepreneurial activity, *Management Science*, Cilt:64, Sayı:12 , ss. 5497-5520.
- Cem, I., Küçükaltan, E. G., Çelebi, S. K., Çalkın, Ö., Enser, İ., & Çelik, A. (2019). Turizm ve girişimcilik alanında yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 119-149.
- Chen, W., Liu, W., Geng, Y., Brown, M. T., Gao, C., & Wu, R. (2017). Recent progress on emergy research: A bibliometric analysis. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 73, 1051-1060.
- Colpan, A. M., Hikino, T., & Lincoln, J. R. (Eds.). (2010). *The Oxford handbook of business groups*. Oxford University Press.
- Çelikkaya S., & Atila, M. (2020). Göç ve Kalkınma İlişmesine Yönelik Bir İnceleme: Web of Science Veri Tabanına Dayalı Bibliyometrik Ağ Analizi, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı:26, ss. 67-85.
- Çetin, A., Şentürk, M., & Alacalar, A. (2015). Mesleki ilgi alanı ve kişisel ahlak felsefesinin girişimciliğe yönelik tutum ve girişimcilik niyetine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 23-56.
- Davis, G. F. (2015). What might replace the modern corporation: Uberization and the web page enterprise. *Seattle UL Rev.*, 39, 501.
- DeLeon, L. (1996). Ethics and entrepreneurship. *Policy Studies Journal*, 24(3), 495-510.
- Deng, X., Joshi, K. D., & Galliers, R. D. (2016). The duality of empowerment and marginalization in microtask crowdsourcing: Giving voice to the less powerful through value sensitive design. *Mis Quarterly*, 40(2), 279-302.
- Dodd, S., Anderson, A., & Jack, S. (2021). "Let them not make me a stone"—repositioning entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, 1-29.
- Donthu, N., & Gustafsson, A. (2020). Effects of COVID-19 on business and research. *Journal of business research*, 117, 284.
- Durak, İ., & Yücel, A. (2010). Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri Ve Günümüze Yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 151-168.
- Esmer, Y.(2020). Etik Girişimcilik, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:22, Sayı:1, ss. 35-55.
- Fassin, Y. (2005). The reasons behind non-ethical behaviour in business and entrepreneurship. *Journal of business ethics*, 60(3), 265-279.
- Fisscher, O., Frenkel, D., Lurie, Y., & Nijhof, A. (2005). Stretching the frontiers: Exploring the relationships between entrepreneurship and ethics. *Journal of Business Ethics*, 60(3), 207-209.

- Friedman, G. (2014). Workers without employers: shadow corporations and the rise of the gig economy. *Review of Keynesian Economics*, 2(2), 171-188.
- Gartner, W. B. (1989). Some suggestions for research on entrepreneurial traits and characteristics. *Entrepreneurship theory and practice*, 14(1), 27-38.
- Giri, Bonie Emphy, Dany Manongga, Ade Iriani. "Using social networking analysis (SNA) to analyze collaboration between students (case Study: Students of open University in Kupang)", *International Journal of Computer Applications*, Cilt:85, Sayı:1 2014.
- Gupta, P., Sumedha C., Justin P., Mahadeo P. J. (2020). Social entrepreneurship research: A review and future research agenda, *Journal of Business Research*, Cilt:113, ss. 209-229.
- Harris, J. D., Sapienza, H. J., & Bowie, N. E. (2009). Ethics and entrepreneurship. *Journal of business venturing*, 24(5), 407-418.
- Hisrich, R. D. (2006). Entrepreneurship research and education in the world: Past, present and future. In *Jahrbuch Entrepreneurship 2005/06* (pp. 3-14). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Karanda, C., & Toledano, N. (2018). The promotion of ethical entrepreneurship in the Third World: Exploring realities and complexities from an embedded perspective. *Business Horizons*, 61(6), 881-890.
- Kasap, M. (2020). Etik Liderliğin İç Girişimcilğe Etkisi: Çanakkale'de Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(1), 257-272.
- Keskin, H., Akgün A.İ., Koçoğlu, İ.(2016). Örgüt teorisi , Nobel Dağıtım, ss. 153-154.
- Kılıç, H., & Solmaz, U. (2019). Sosyal Hizmet Bölümü ve Halkla İlişkiler Bölümü Öğrencilerinin Bireysel ve Sosyal Sorumluluk Seviyeleri ile Girişimcilik Potansiyelleri Arasındaki İlişkinin Ölçülmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(Özel Sayı), 155-179.
- Klettner, A., Clarke, T., & Boersma, M. (2014). The governance of corporate sustainability: Empirical insights into the development, leadership and implementation of responsible business strategy. *Journal of Business Ethics*, 122(1), 145-165.
- Lautermann, C. & Kim O. T. (2018). The ethics of entrepreneurship, Routledge, ss. 275-289.
- Markman, G. D., Russo, M., Lumpkin, G. T., Jennings, P. D., & Mair, J. (2016). Entrepreneurship as a platform for pursuing multiple goals: A special issue on sustainability, ethics, and entrepreneurship.
- McCormick, M., Buttrick, H., & McGowan, R. (2018). Ethics of Entrepreneurship: Should We Be Teaching Students the Inevitable Moral Dilemmas That Challenge All Entrepreneurs?. *Journal of Learning in Higher Education*, 14(1), 29-36.
- Meyer, J. W., & Scott W.R. (1983). Organizational environments: Ritual and rationality, Sage Beverly Hills, CA, ss. 129-153.
- Morris, M. H., Schindehutte, M., Walton, J., & Allen, J. (2002). The ethical context of entrepreneurship: Proposing and testing a developmental framework. *Journal of Business ethics*, 40(4), 331-361.
- Örselli, E. (2015). Yönetmelik Etik Değerler: Kavramsal Bir Analiz. *Değerler Bilançosu. Çizgi Kitabevi Yayınları*, 628.
- Özdemir, Ö., & Karadeniz, E. (2011). Investigating the factors affecting total entrepreneurial activities in Turkey1. *METU Studies in Development*, 38(3), 275.
- Pieper, A. (1999). *Etiğe Giriş*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Powell, W. W., & DiMaggio, P. J. (Eds.). (2012). *The new institutionalism in organizational analysis*. University of Chicago press.
- Power, S., Di Domenico, M., & Miller, G. (2017). The nature of ethical entrepreneurship in tourism. *Annals of Tourism Research*, 65, 36-48.
- Radouche, T. Faculties (2020). Ethical Orientation Development: An International Study of Faculty Behaviors In Ethical Dilemma Situations, *International Journal of Management (IJM)*, Cilt:11, Sayı:8
- Rawhouser, Hans, Michael Cummings, Scott L Newbert. "Social impact measurement: Current approaches and future directions for social entrepreneurship research", *Entrepreneurship Theory and Practice*, Cilt:43, Sayı:1 2019, ss. 82-115.
- Saraç, E., & Yıldırım, M. S. (2019). 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Academy Journal of Educational Sciences*, 3(2), 138-151.
- Sarasvathy, S. D., & Venkataraman, S. (2011). Entrepreneurship as method: Open questions for an entrepreneurial future. *Entrepreneurship theory and practice*, 35(1), 113-135.
- Sevinç, Y. S., Uyangör, N. (2020). İnovatif Düşünme Becerileri Meslek Liseleri Öğrencilerine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Turkish Studies - Educational Sciences*,15(5).

- Smith, W. K., Gonin, M., & Besharov, M. L. (2013). Managing social-business tensions: A review and research agenda for social enterprise. *Business Ethics Quarterly*, 407-442.
- Sorgu, D. (2012). İnşaat Yönetiminin Temel unsuru İnsan Niteliğinde Girişimcilik - İnovasyon - Etik ve Varsıl Özellikleri İnşaat Yönetiminin Temel unsuru İnsan Niteliğinde Girişimcilik - İnovasyon - Etik ve Varsıl Özellikleri”, *Engineering Sciences*, Cilt:7, Sayı:3, ss. 642-651.
- Teal, E. J., & Carroll, A. B. (1999). Moral reasoning skills: are entrepreneurs different?. *Journal of Business Ethics*, 19(3), 229-240.
- Tekin, E. (2019). Girişimcilik ve sosyal sermaye, Eğitim Yayınevi
- Türkoğuz, S., Merve, C. İ. N., Kaçak, Y., Beyza, Z. U. L. E., Tuştaş, O., & Bilkay, E. (2018). The Parents' View on The Impact of The Entrepreneurial Capacity of 8th Grade Secondary School Students' Social Activities. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 134-142.
- İlter, B., Tekin, M., & Soba, M. (2018). Girişimcilikte iş ahlâkı ve sosyal sorumluluk algısı: afikad örneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(36), 131-146.
- Ülgen, H., & Mirze K.S.(2004). İşletmelerde Stratejik Yönetim, ss. 650.
- Ural, T., & Yükselen C.(2003). İşletme ve pazarlama etiği, Detay
- Vallaster, C., Kraus, S., Lindahl, J. M. M., & Nielsen, A. (2019). Ethics and entrepreneurship: A bibliometric study and literature review. *Journal of Business Research*, 99, 226-237.
- van Nunen, K., Li, J., Reniers, G., & Ponnet, K. (2018). Bibliometric analysis of safety culture research. *Safety Science*, 108, 248-258.
- Venkataraman, S. (2002). Stakeholder value equilibration and the entrepreneurial process. *The Ruffin Series of the Society for Business Ethics*, 3, 45-57.
- Yiğit, S., & Murat, G. Ö. K. (2019). Kültürel Değişimin Ülkelerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 8(1), 73-93.
- Wempe, J. (2005). Ethical entrepreneurship and fair trade. *Journal of Business Ethics*, 60(3), 211-220.